

1. רבינו חננאל מסכת שבת עד.

הדש [הוא] המפרק הפסולת המחוברת באוכל ומכניתן לברירה... נמצא זורה והבורר והמרקד כולן מעבירין פסולת המעורבות באוכל ואינה מחוברת...

2. רש"י מסכת שבת עד. ד"ה וליחשב נמי כותש חטין במכתשת, להסיר קליפתו, דהואי במקדש בסממנין, אלא לאו, משום דדמיא לדש - לא חשיב לה, דהא נמי מיפרקה מלבוש היא.
3. רש"י מסכת שבת צה. ד"ה מפרק כמו מפרק משאוי, שפורק אוכל ממקום שנתכסה בו, והוי תולדת דש...
4. פרי מגדים או"ח אשל אברהם סימן שכ [ה] ומפרק שייך באוכל מפסולת הטמון בו ונתגדל בו, כעין חטה במוץ,
5. תלמוד בבלי מסכת שבת דף עג: אמר רב פפא: האי מאן דשדא פיסא לדיקלא ואתר תמרי - חייב שתים, אחת משום תולש ואחת משום מפרק. רב אשי אמר: אין דרך תלישה בכך, ואין דרך פריקה בכך.
6. רמב"ם הלכות שבת חז: הדש כגרוגרת חייב ואין דישה אלא בגדולי קרקע, והמפרק הרי הוא תולדת הדש, החולב את הבהמה חייב משום מפרק
7. תוספות מסכת שבת עג: ד"ה ואחת משום מפרק ... שיש על התמרים קליפה העליונה וכשהוא מכה בתמרים מפרק את הקליפה מן התמרים והוי כמו דש שמפרק את התבואה מן השבולת.
8. ר"ן על הר"ף מסכת שבת לא: ד"ה מפרק וכשהאשכול נתלש מן האילן חייב משום תולש וכשנחבט בקרקע ונפרקין התמרים מן האשכול חייב משום מפרק
9. רש"י מסכת כתובות ס. ד"ה מפרק הנותק דבר ממקום שגדל בו ולא מן המחובר אלא מן התלוש ותולדה דדש הוא שמפרק תבואה מקשיה (שבת דף עג:).
10. שולחן ערוך או"ח הלכות שבת שיט: ...הגה: ואף על פי שמפרק האוכל מתוך השבלים, הואיל ואינו מפרק רק כלאחר יד כדי לאכול, שרי. ויש מחמירין (מרדכי ור"ן פ"ק דיו"ט), ולכן אסור לפרק האגוזים לזיזים או אגוזים גדולים מתוך קליפתן הירוקה (מהרי"ל)...
11. משנה ברורה שיט:כד קליפתן הירוקה - דזה דמי כמתוך השבלין אבל לכו"ע מותר לשבר הקליפה הקשה ולקלוף גם הקליפה הדקה שעל האגוז גופא...
12. פרי מגדים או"ח אשל אברהם סימן שכ ומאי שנא קליפה ירוקה מעץ שעליו [סימן שיט סעיף ו בהגה] הואיל ונתכסה בו.
13. אגלי טל ג:ב דמותר לקלוף שומים ובצלים לאכול לאלתר ואין איסור אלא רק כשקולף להניח... ומבואר מדבריהם דכיון שרוצה לאכול לאלתר לא חשוב דש. ואף דבסי' ש"ט מבואר בשרביטין וכן בקליפה עליונה שעל אגוזים דחשיב דש אף לאכול לאלתר. צריך לומר דשאני הכא משום שדרכו לקלוף בשעת אכילה משא"כ באגוזים שקליפה עליונה הדרך לקולפה קודם שעת אכילה... והיינו טעמא דמותר לפצוע אגוזים בשבת ולא חשוב דש ואפי' בכלי שרי... כיון שדרך לעשותה רק בשעת אכילה. וה"נ באשכול ענבים וכיוצא בו.
14. בית הבחירה למאירי מסכת שבת קיד: פירוק רמונים ופציעת אגוזים הואיל ודרך אכילתם לשעתן בכך הרי הותר לעשות כן בשבת עצמו לצורך אכילה
15. אגלי טל ג:ג-ה ויש להסתפק אם מותר לפצוע אגוזים ולהוציא האוכל מתוכם שלא בשעת אכילה רק כדי לאכול לאלתר דהיינו עד כדי שעה... כמו בבורר דלאכול לאלתר חשוב דרך אכילה... או דילמא יש לחלק ביניהם... הנה דבמינים הנ"ל שדרך לקולפם בשעת אכילה מותר ג"כ סמוך לאכילה דלאלתר משמע כמו בבורר דהיינו תוך שעה לאכילה.
16. משנה ברורה שכא:פג לקלוף וכו' - משום בורר וכשם שבבורר מקליטין לעיל כשבורר אוכל מן הפסולת והוא סמוך לסעודה כן ה"ה בזה:
17. תלמוד בבלי מסכת ביצה דף יג: תנן התם: המקלף שעורין מקלף אחת אחת ואוכל, ואם קלף ונתן לתוך ידו - חייב. אמר רבי אלעזר: וכן לשבת. - איני? והא רב מקלפא ליה דביתיה כסי, כסי...
18. תוספות מסכת ביצה יג: ד"ה ואם קלף פרש"י ואם קלף מתוך השבלין ותימה היכי מקלפא לרב דביתיה כסי כסי האמר לעיל דמולל מלילות מערב שבת וכו' משמע הא בשבת אסור ויש לומר דהתם מיירי לתלוש מן השבלים שהוא מפרק וזהו תולדה דדש שהוא אב מלאכה והכא מיירי בשכבר נתלשו מע"ש מן השבלין אבל עוד הן בקליפתן החיצונה ולכך שרי...
19. מגן אברהם שיט:ח... אבל כשנתפרקו הדגן מן השבלים מע"ש מותר לקלפו לכ"ע כדאיתא בגמרא ובי"ב בשם התוס' ע' סו"י שכ"א ושרביטין של קטניות משמע דאסור לפרקן ולהוציא

20. רבי עקיבא איגר או"ח סימן שכא [הגה] אבל לאכול לאלתר שרי. ומפרק לא הוי דהקליפה בטיילה להפרי.
21. ביאר הלכה סימן שכא ד"ה לאלתר שרי וכ"כ המ"א לעיל בסק"ח ע"ש וע"ש בחידושי רע"א שהקשה לפ"ז על מה שפירש"י בדף ע"ד בד"ה וליחשב נמי כותש ונשאר בקושיא ולענ"ד י"ל בפשיטות דהגמרא איירי דקולף ביד והתם דכותש במכתשת דהוא בכלי חשיבא כמו דש...
22. שו"ת שבט הלוי חלק א סימן פא אשר שאלת מנין לי אשר אני בעניי רגיל להחמיר בפתיחת הבטנים בשבת... ויש מי שרצה ללמוד זכות על פתיחת הבטנים משום דאין דש אלא במין ובקליפה שהדרך לדוש זמן מה לפני האוכל כעין חטים, ולפי דרכו גם הירוקה של אגוזים וכן לענין קטניות שדרך להוציאן מתוך השוטין, משא"כ בבטנים וכיו"ב דמעבירין הקליפה בשעת אכילה... אמנם באמת גם סברא זו צ"ע, חדא דגם הקליפה הקשה של עץ שבאגוז הדרך להסיר לפני האוכל בהמונים כאשר ראינו בזה מסחר שלם בכמה מדינות, וכן לענין בטנים, והיו לי מכירים שהיו עוסקים בזה בכמויות גדולות מאד, וכן יש בכל העולם, והו"ל דישה גמורה כמו בתבואה וכיו"ב, ומאן מפיס לחלק ביניהם... מ"מ היוצא ברור מש"ס וראשונים דבבטנים וכיו"ב איכא משום חשש מפרק דאורייתא אם עביד כן כדרכו ואיסור דרבנן בכלאחר יד, ושומר שבת יזהר מלפתחם בשבת.
23. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קמג: משנה... אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין, ואם יצאו מעצמן - אסורין.
24. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קמה. וזיתים וענבים לא יסחוט, ואם סחט - חייב חטאת... אמר רב חייא בר אשי אמר רב: דבר תורה - אינו חייב אלא על דריסת זיתים וענבים בלבד.
25. רמב"ם הלכות שבת כא:ב מפרק חייב משום דש, והסוחט זיתים וענבים חייב משום מפרק, לפיכך אסור לסוחט תותים ורמונים הואיל ומקצת בני אדם סוחטים אותם כזיתים וענבים שמא יבוא לסוחט זיתים וענבים, אבל שאר פירות כגון פרישין ותפוחים ועוזרדין מותר לסוחטן בשבת מפני שאינן בני סחיטה.
26. רש"י מסכת שבת קמה. דבר תורה - כלומר: אסרה תורה מלאכה, ודריכת זיתים וענבים הוא דהויא מלאכה, אבל שאר דריכות - לאו אורחיהו בהכי, ולא מלאכה נינהו.
27. תוספות רי"ד מסכת שבת קמד. ד"ה סוחטין...הסחיטה אף על פי שהיא תולדה דמפרק ע"י שינוי הותר' וכיון שאין דרך בני העולם לסוחטן אין לך שינוי גדול מזה:
28. ר"ן על הר"ף מסכת שבת סא. ד"ה למימיהן לפי שאינו חייב אלא על דריכת זיתים וענבים בלבד וכדאמרין לקמן אבל שאר פירות היוצא מהן לא חשיב משקה להתחייב עליו ודאמר למימיהן פטור אבל אסור...
29. שולחן ערוך או"ח הלכות שבת שכא: זיתים וענבים, אסור לסחטן ואם יצאו מעצמן, אסורים אפילו לא היו עומדים אלא לאכילה. ותותים ורמונים, אסור לסחטן; ואם יצאו מעצמן, אם עומדים לאכילה, מותר; ואם עומדים למשקים, אסור. ושאר כל הפירות, מותר לסחטן. הגה: ובמקום שנהגו לסחוט איזה פירות לשתות מימיו מחמת צמא או תענוג, דינו כתותים ורמונים;
30. ב"ח או"ח סימן שכ והילכך נלפע"ד דאין להורות היתר בשום פרי לסוחטו למימיהן חלילה וחלילה ← ודלא כמו שכתוב בשלחן ערוך (ס"א) בסתם ושאר כל הפירות מותר לסוחטן וגם בהגהת שלחן ערוך נמשך אחריו וליתא והכי נהוג עלמא לאסור כל פרי לסוחטו למימיהן;
31. שו"ת הרא"ש כלל כב סימן ב וששאלת: על סחיטת לימוניש; נראה שהם בכלל שאר פירות, שמותר לסחטן; שאין דרך כלל לסחוט לימוניש לצורך משקה, אלא לצורך אוכל, ומותר לסחטן בשבת.
32. בית יוסף או"ח סימן שכ ויש לתמוה שבמצרים נוהגים לסחוט לימוני"ש לתוך מים שנתנו בהם סוכר לשתות לתענוג ואין נמנעין מפני כך לסחטן בשבת לתוך אותם מים ולא ראינו מי שמיחה בידם ולא ראינו מי שפקפק בדבר ואפשר דלא מיתסר אלא כשותין מי סחיטת הפרי בלא תערובת משקה אחר אי נמי דלא מיתסר אלא כשסוחטין מימיו ללבד ואחר כך מערבין אותם אבל אם המנהג לסחוט מימיו לתוך משקה אחר שרי ולסחטן לתוך התבשיל בלאו הני טעמי שרי כדבעינן למימר לקמן סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדרה:
33. שולחן ערוך או"ח הלכות שבת שכ:ו מותר לסחוט לימוני"ש.
34. מגן אברהם סימן שכ ס"ק ח כיון שאין דרך כלל לסחוט לצורך משקה אלא לצורך אוכל הוי כשאר פירות
35. שש"כ ה: ולכן, מותר לסחוט לימון על גבי סוכר... אבל אסור לסחוט לימון לתוך כלי ריק, גם אם בדעתו לערבב מיד את המיץ עם הסוכר.

36. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קמה.

גופא: כבשים שסחטן, אמר רב: לגופן - מותר, למימיהן - פטור אבל אסור. ושלקות, בין לגופן בין למימיהן - מותר. ושמואל אמר: אחד זה ואחד זה, **לגופן - מותר, למימיהן - פטור אבל אסור**. רבי יוחנן אמר: אחד כבשים ואחד שלקות, **לגופן - מותר, למימיהן - חייב חטאת**.

37. שולחן ערוך או"ח הלכות שבת שכ"ז:

לסחוט כבשים ושלקות, אם לגופם, שא"צ למים ואינו סוחטן אלא לתקנם לאכילה, אפי' סוחט לתוך קערה שאין בה אוכל, מותר. ואם צריך למימיהן, מותר לסחוט לתוך קדירה שיש בה אוכל, אבל אם אין בה אוכל, אסור. ולר"ח, כל שהוא צריך למימיהן, חייב חטאת אפילו סחט לקדירה שיש בה אוכל. (ולדבריו, הסוחט אשכול לקדירה נמי אסור) (טור).

38. רש"י מסכת שבת קמה. ד"ה לגוף

אם לאכול הכבשים סוחטן ממשקה הצף עליהן והנבלע בהן - מותר לכתחילה, דלא מפרק הוא, **הואיל ולא למשקה הוא צריך**.

39. תוספות מסכת כתובות ו. ד"ה האי

... ואור"י דמצינן למימר **דדוקא כבשים** שרי דהוי הנסחט מהם **כמו אוכלא דאיפרת ואין שם משקה עליו** כדאמרינן דאפי' למימיהם פטור אבל אסור...

40. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קמד:

אמר רב יהודה אמר שמואל: סוחט אדם אשכול של ענבים **לתוך הקדרה**, אבל לא לתוך הקערה.

41. רש"י מסכת שבת קמד: ד"ה לתוך

של תבשיל לתקנו, דמוכחא מילתא דלאו למשקה בעי ליה, אלא **לאוכל**, ואין זה דרך פריקתו, והוי כמפריד אוכל מאוכל.

42. רמב"ם הלכות שבת ח"י:

הסוחט את הפירות להוציא מימיהן חייב משום מפרק, ואינו חייב עד שיהיה במשקין שסחט כגרוגרת, ואין חייבים מן התורה אלא על דריכת זיתים וענבים בלבד, ומותר לסחוט אשכול של ענבים לתוך האוכל, **שמשקה הבא לאוכל אוכל הוא** ונמצא כמפרק אוכל מאוכל, אבל אם סחט לכלי שאין בו אוכל הרי זה דורך וחייב, והחולב לתוך האוכל או היונק בפיו פטור ואינו חייב עד שיחלוב לתוך הכלי.

43. שו"ת הרא"ש כלל כב סימן א

אם מותר לסחוט בשבת בוסר לתוך קערה שיש בה תבשיל. כההיא דשמואל בפרק חבית (שבת קמ"ד): סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדרה; פ"י: שיש בה

תבשיל, אבל לא לתוך הקערה ריקנית; דכשיש בה אוכל, הוי משקה הבא לאוכל, וכאוכל דמי. הנה ידעת, כי פלוגתא דרבנן היא; **רבינו חננאל פסק הלכה כרבי יוחנן**, דשלקות למימיהן חייב, ואומר **כי רבי יוחנן פליג אהא דשמואל, ורב אלפס פסק כשמואל; ומי יכניס ראשו בין ההרים**. והמחמיר תבא עליו ברכה.

44. שולחן ערוך או"ח הלכות שבת שכ"ד:

מותר לסחוט אשכול ענבים לתוך קדירה שיש בה תבשיל כדי לתקן האוכל, דהוה ליה משקה הבא לאוכל **וכאוכל דמי**; אבל **אם אין בה תבשיל אסור**.

45. ח"י אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל יד סעיף ג

שאר פירות שאין דרך כלל לסחטן. כיון דזה מתכוין להוציא משקה, **יש אומרים דמיחייב** (רש"י). ולכן צריך לזהר שלא לסחוט שום פרי, ומכל שכן אם סוחט פירות שדרך מקצת מקומות לעשות מהן משקה, כמו תפוחים ובערניס [אגסים] באשכנז שממלאין מהן חביות לאלפים למשקה. ואילו היה בשאר מדינות תפוחים לרוב כמו התם, היו גם כן עושים מהן משקה, ולכן אסור לכולי עלמא. ואפילו לסחוט על האוכל, יש אומרים דחייב חטאת (ר"ח בתוס' שבת). אבל בש"ע פסק דמותר לסחוט אפילו אשכול ענבים לתוך קדרה שיש בה תבשיל, דמשקה הבא לאוכל כאוכל דמי. **ונכון לזהר בספק איסור דאורייתא** (שם):

46. משנה ברורה סימן שכ

(יח) אבל אם אין בה - **ואפילו דעתו ליתנו אח"כ לתבשיל ג"כ אסור** דבעינן שיסחטנו לתוך התבשיל...

(כב) לסחוט לימוני"ש - ...ולפ"ז בזמן הזה שידוע שממלאין חבית למאות לשתות עם פאנ"ש באיזה מקומות צ"ע גדול אם מותר לסחטן בשבת לתוך משקה דאפשר דדמי לתותים ורמונים כיון דדרך לסחטן בכלים בפני עצמם וע"כ צריך לזהר שיסחוט מקודם **על הצוקער בפ"ע דהוי כמשקה הבא לאוכל**...

47. בן איש חי שנה שניה פרשת יתרו סעיף ה

ה. לימוני"ס חמוץ, יש אוסרים לסחוט לתוך כלי ריקן אף על פי שרוצה ליתנו לתוך האוכל... ומי שרוצה לעשות לימונאד"ה שהוא משקה הנסחט מן הלימוני"ם הנז' עם סוכ"ר ומים, ישים תחלה הסוכ"ר בכלי ויסחוט הלימוני"ם הנז' על הסוכ"ר עצמו שהוא אוכל, ואח"כ יניח המים, אבל לא יניח המים קודם סחיתת הלימוני"ם הנז', ונתנו סימן על זה והנה סלם מצב ארצה, **סלם ר"ת סוכ"ר לימוני"ם מים**, כפי הסדר הזה תעשה...

Rabbeinu Chananel

990-1053

Rabbeinu Chananel ben Chushiel was from Tunisia, and was a student of one of the last Geonim (R' Hai Gaon). He is best known for his commentary on the Gemara, usually printed on the page of the Gemara (on the sides of Rashi or Tosafot). He was the rebbe of the Rif. He was a successful businessman and left behind 9 daughters.

Rabbi Avraham Danzig

1748-1820

Rabbi Avraham Danzig is best known for writing the Chayei Adam, a book on the laws of Orach Chaim, divided into 224 sections, 69 on daily conduct and tefilla, and 155 on Shabbat and Yom Tov. The book was written for the layman and is readily accessible. His parallel work, Nishmat Adam, discusses the halakhic issues in greater depth. His ruling are constantly quoted by the Mishna Berura. Even Rav Chaim Volozhin, who opposed works that were halakhic summaries, wrote a haskama for the Chayei Adam (as long as it cross-referenced the Shulchan Arukh for further study). He also wrote the Chochmat Adam on the sections of Yoreh De'ah (as well as Even Ha'ezer and Choshen Mishpat). He also authored Tefillah Zakah, the prayer recited before Kol Nidrei in many Kehillot. He lived in Danzig, Poland (the source of his name) and was a talmid of Rav Yechezkel Landau (the Noda Bihuda) and he later served as a dayan in Vilna.